

СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

Непочатенко О.О., Юдін В.К.

Уманський національний університет садівництва

Одним з ризикових видів страхування є страхування сільськогосподарських ризиків. Даний вид страхування є важливим засобом зниження ступеня ризику в сільському господарстві. У статті розглядаються особливості функціонування сільськогосподарського сегменту страхового ринку в зарубіжних країнах. Визначено можливість залучення та адаптації зарубіжного досвіду державної фінансової підтримки до страхового ринку України в рамках базових моделей страхування. Метою дослідження є вивчення та узагальнення ризиків у страхуванні, моделей страхування, зарубіжного досвіду в галузі сільськогосподарського виробництва, розроблення рекомендацій щодо вдосконалення страхових операцій з державної фінансової підтримки в сільськогосподарському секторі України з урахуванням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: ризик, страховик, страхувальник, страховий продукт, страховий ринок.

Постановка проблеми. Сільськогосподарське страхування є одним з важливих засобів зменшення ризиків у сільськогосподарському виробництві. Проте, незважаючи на суттєву необхідність даного захисту, в нашій країні лише робляться перші кроки у цьому складному ринковому сегменті.

Один із найскладніших і найбільш ризикових видів страхування – це страхування сільськогосподарських ризиків. Сільськогосподарське страхування розвивалося в усьому світі як головний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та природних факторів. Сповільнений розвиток страхування в аграрній сфері України пояснюється відсутністю повноцінного законодавчого забезпечення, недоліками в організації та координації співпраці головних учасників ринку страхових послуг в аграрному секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомі напрацювання щодо страхування в аграрній сфері здійснили наступні вчені: В. Базилевич, О. Гудзь, М. Дем'яненко, М. Мних, С. Навроцький, С. Осадець та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, варто розглянути більш детально характеристику та вплив ризиків у сільському господарстві, можливість залучення позитивних елементів страхування з державною фінансовою підтримкою в аграрній сфері.

Мета статті. Дослідити та узагальнити ризики у страхуванні, моделі страхування, зарубіжний досвід в галузі сільськогосподарського виробництва, розробити рекомендації щодо вдосконалення страхових операцій з державної фінансової підтримки в сільськогосподарському секторі України з урахуванням зарубіжного досвіду.

цтва, розробити рекомендації щодо вдосконалення страхових операцій з державної фінансової підтримки в сільськогосподарському секторі України з урахуванням зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку страхування сільськогосподарської продукції не відповідає своєму основному завданню – управляти ризиками в аграрному секторі економіки, для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва. Так, в сільському господарстві України страхується до 5% ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 70-80%. При цьому, на території України втрати врожайності від несприятливих погодних умов в окремі роки можуть сягати 45-50%.

Світовий досвід в галузі страхування сільськогосподарського виробництва свідчить про функціонування в багатьох країнах національних систем страхування сільськогосподарських ризиків. При цьому кожна країна створює власну, необхідну їй систему страхового захисту сільськогосподарського виробництва [1].

Залежно від історичних, економічних, соціальних особливостей, що склалися в кожній окремій країні, виділяють три моделі страхування в аграрному секторі (рис. 1).

Світовий досвід свідчить, що в міжнародній практиці страхування сільськогосподарських ризиків сформувались дві основні моделі, які умовно можна назвати «американська» та «європейська». Для «американської» моделі, яка застосовується в США та Канаді, характерна значна підтримка держави у страхуванні сільськогосподарських ризиків.

Для «європейської» моделі характерна мінімальна участь держави в аграрному страхуванні, котра зводиться головним чином до виконання контрольних функцій щодо діяльності приватних страхових компаній у цьому секторі ринку страхових послуг.

Обидві ці моделі мають свої переваги і недоліки, але, як свідчить міжнародний досвід, найефективнішим при страхуванні аграрних ризиків є поєднання цих двох моделей («змішана» модель).

Саме така система страхування сільськогосподарських ризиків діє в Іспанії, яка, за оцінками експертів міжнародного проекту ЄС Tacis «Вдосконалення

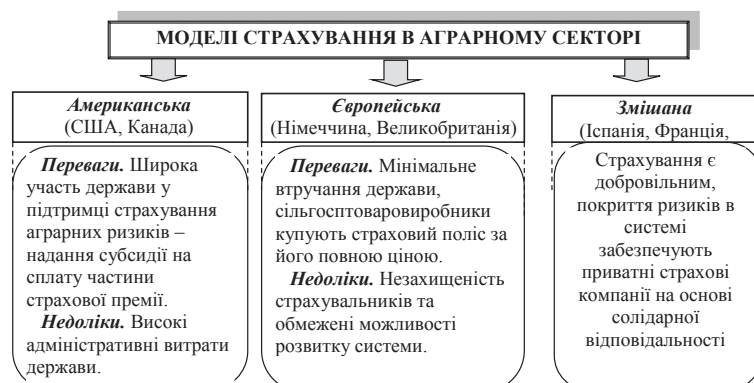

Рис. 1. Сукупність моделей страхування в галузі сільськогосподарського виробництва

управління ризиками фермерських господарств та малих і середніх господарств в аграрному секторі», є країною з найрозвиненішою системою агрострахування в Європі.

Щодо питання страхування в нашій країні то одним з факторів, що стримує його розвиток в сільському господарстві є суперечливий характер страхових відносин між страхувальником і страховиком. Ця суперечність полягає в тому, що і страхувальник, і страховик мають свої економічні інтереси в здійсненні страхування. Так, страхувальник намагається забезпечити собі максимальний розмір страхового покриття при оптимальному розмірі страхових платежів. Якщо розмір страхової премії може здатися йому невідповідно великим, то він вимушений буде відмовитись від передачі частини ризиків страховику і зберегти їх у себе. В той же час страховик переслідує зворотні цілі – прийняття мінімальних ризиків при збереженні максимальних страхових платежів. Отже, існує проблема недооцінки страхувальником фінансової корисності страхових операцій та відсутність критеріїв і показників її визначення.

Сільськогосподарське страхування є специфічним класом страхування, яке об'єднує декілька підгалуздей. Виділення сільськогосподарського страхування в окремий клас здійснюється за принципами формування комплексних видів страхування. До таких видів відносять морське, космічне, авіаційне, медичне тощо, [2].

Сільськогосподарське страхування розгалужене поняття і до його складу входить багато різних видів страхування як майнових так і відповідальності. Тому воно є підгалуззю як майнового страхування так і страхування відповідальності які у свою чергу, виступають субкатегоріями страхування (рис. 2).

Відповідно, сільськогосподарське страхування, перебуваючи в субпідрядному зв'язку з даними галузями страхування, має ті ж ознаки і функції, якими володіє категорія страхування [3].

Отже, сільськогосподарське страхування – це насамперед система економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де з одного боку виступають страховики – фінансово-кредитні установи, а з іншого – страхувальники – сільськогосподарські підприємства, орендарі, селянські (фермерські) господарства, які за певну плату передають свої ризики майнових, фінансових втрат в сільськогосподарській діяльності з метою отримання відшкодування при настанні страхового випадку.

Страхування сільськогосподарських ризиків – це комплексне страхування сільськогосподарських культур, до яких належать: пшениця, жито, суміші пшениці та жита, ячмінь, овес, кукурудза, соєві боби, льон, ріпак, соняшник, хміль, цукровий буряк, [2].

Головна мета страхування сільськогосподарських ризиків – це часткова або повна компенсація фермеру втрати врожаю, яка можлива через несприятливі природні явища, такі як посуха, град або ураган, а також від пожежі.

Іншою метою страхування є покращення фінансового становища сільськогосподарського виробника з точки зору

його кредитоспроможності. Кредитні організації всіх типів – банки, кредитні спілки, приватні особи – віддають перевагу тому сільськогосподарському виробнику, який має гарантію збереження певного рівня свого доходу при настанні стихійних лих і втраті врожаю.

Страхування покликане запобігти різким коливанням доходу сільськогосподарських виробників, поліпшити доступ аграріїв до кредитних ресурсів. Крім того, страхування є стимулом для виробника використовувати у своїй діяльності сучасні технічні та технологічні досягнення.

Вартість страхування сільськогосподарських культур залежить від зони вирощування, стану посівів та дотримання агротехнічних вимог вирощування і в середньому становить 3-6% (0,2-6%). Середній тариф у страхуванні сільськогосподарських культур у 2015 році становив 3,5%, у страхуванні застави – 1,62% (від 0,47% до 3,31%), у страхуванні тварин – 0,76%. Розмір франшизи залежно від ризиків та за домовленістю сторін коливається від 0 до 30% [3].

Страхування сільськогосподарських культур передбачає ризики:

- заморозки, ожеледь, вимерзання;
- град або удар блискавки;
- землетрус;
- лавина, земельний зсув, земельна чи земельно-водний сель;
- пожежа, крім лісових пожеж;
- буря, ураган, буран;
- злива, паводок, повінь;
- посуха або зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню або заводненню;
- епітофітотійний розвиток хвороб, розмноження шкідників рослин;
- протиправні дії третіх осіб, що виражаються у крадіжках, хуліганських діях щодо рослинницьких насаджень, зруйнуванні покриттів теплиць, парників, оранжерей.

Висновки і пропозиції. Отже, пріоритетним завданням для страховиків України є завоювання й утримання гідної репутації та надання ефективних страхових послуг. Наразі держава робить спроби щодо покращення і стабілізації ситуації в аграрному секторі, зокрема шляхом повернення до практики надання державної підтримки у страхуванні сільськогосподарської продукції (надання з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування час-

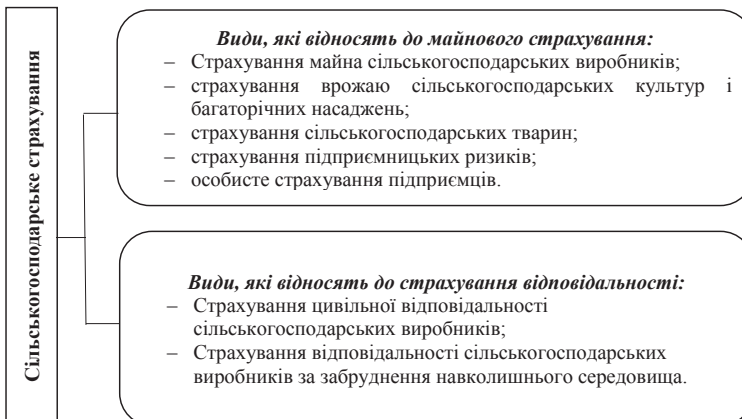

Рис. 2. Види сільськогосподарського страхування

тини страхового платежу, фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції, в порядку, встановленому Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною

підтримкою»). Слід зазначити, що відновлення страхування сільськогосподарських ризиків з державною підтримкою на даному етапі слід вважати головною рушійною силою подальшого розвитку сільськогосподарського страхування.

Список літератури:

1. Минкіна Г.І. Страхування як елемент управління ризиками підприємств АПК / Г.І. Минкіна // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 3. – С. 4-11.
2. Томашевський Ю.М. Актуальні питання страхового захисту в сільському господарстві // Економічний простір. – 2010. – № 44/1. – С. 161-166.
3. Портал про страхування сільськогосподарських ризиків [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/ru/>
4. Якубович В. Система страхування аграрних ризиків в Іспанії: виводи для України [Електронний ресурс] / В. Якубович. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/06/11/30/2719>
5. Сравнение программ страхования урожая в США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/06/10/02/2585>
6. Нагорный В.Д. Сельское хозяйство Канады. Корни успеха / В.Д. Нагорный. – М.: Майкоп: ООО «Качество», 2006. – 328 с.
7. Адамчук Н.Г. Европейская практика компенсации ущерба, причиненного имуществу стихийными бедствиями / Н.Г. Адамчук, А.Е. Корневский // Страховое дело. – 2010. – № 3. – С. 32-38.
8. Лузан Ю.Я. Прогноз обсягів державної підтримки страхування урожаю сільськогосподарських культур в Україні [Електронний ресурс] / Ю.Я. Лузан, Н.А. Герасименко. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/LUZAN.pdf

Непочатенко Е.А., Юдин В.К.

Уманский национальный университет садоводства

СТРАХОВАНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ РИСКОВ

Аннотация

Одним из самых рискованных видов страхования является страхование сельскохозяйственных рисков. Данный вид страхования является важным средством снижения степени риска в сельском хозяйстве. В статье рассматриваются особенности функционирования сельскохозяйственного сегмента страхового рынка в зарубежных странах. Определена возможность привлечения и адаптации зарубежного опыта государственной финансовой поддержки к страховому рынку Украины в рамках базовых моделей страхования. Целью исследования является изучение и обобщение рисков в страховании, моделей страхования, зарубежного опыта в области сельскохозяйственного производства, разработка рекомендаций по совершенствованию страховых операций с государственной финансовой поддержкой в сельскохозяйственном секторе Украины с учетом зарубежного опыта.

Ключевые слова: риск, страховщик, страхователь, страховой продукт, страховой рынок.

Nepochatenko O.O., Yudin V.K.

Uman National University of Horticulture

INSURANCE AGRICULTURAL RISKS

Summary

One of the most difficult and hazardous types of insurance is insurance against the agricultural risks and today in Ukraine people start to realize that they need to be insured. Agricultural insurance is one of the most important means of lowering risk rate in agricultural industry. The article studies the peculiarities of functioning of the agricultural segment of insurance market in foreign countries. The article defines the possibility for attracting the positive elements of foreign experience in insurance field with governmental financial support in agricultural sphere of Ukraine in the scope of basic models. The aim of this research is to study and generalize the agricultural segment of foreign insurance market functioning peculiarities, and therefore, to give recommendation on improving insurance operations with governmental financial support in agricultural sector of Ukraine with consideration of the foreign experience. General scientific methods of knowledge and study of economic events are used in this article for achieving scientific aims. Works of native and foreign scientists and practitioners as well as regulatory acts of Ukraine that regulate the relationship in the insurance sphere are used as theoretical and methodological basis of this research. The article uses the following methods of research: abstract-logical and economic-statistical, monographic, comparative, tabular and graphical. The article reviews the main insurance models in agricultural sphere. The results of the conducted research defined the positive aspects of foreign experience of insurance operations with the help of governmental financial support, which will be useful for implementation in Ukraine for creation the optimal model of insurance for agricultural manufacturers. Several stages must be fulfilled for this. Firstly, there is a need in implementation of the differentiative approach in calculating the size of insurance subsidies. Secondly, the reasonability of introduction of the so-called insurance pass for agrarians to participation in programmes of state support must be clarified. Thirdly, high-quality insurance products must be developed with the help of agrarians must be developed, including those, which consider the decreasing quality of agricultural production.

Keywords: risk, insurer, insured, insurance products, insurance market.